

CULTURAL RESOURCE MANAGEMENT STRATEGY IN GEORGIA WITHIN THE FRAMEWORK OF ECONOMIC OPTIMIZATION PRINCIPLES

Copyright © 2026 the Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: January 11, 2026
Published: February 10, 2026
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC21012026-27

Ketevan Akhobadze

National Academy of Sciences of Georgia
Doctor of Social Sciences (PhD)
Expert in the field of culture and art accredited
by the National Academy of Sciences of Georgia
ORCID: 0000-0003-0534-9124
E-mail: akhobadze21@gmail.com

ABSTRACT

The paper examines the strategy for managing resources in the cultural sector in Georgia within the framework of economic optimization principles. The author addresses issues that clearly demonstrate that governance of the cultural sector in Georgia represents a rather complex and multi-layered process.

It is well known that Georgian art, and Georgian culture as a whole, grounded in its cultural heritage, constitutes a unique phenomenon that requires no further validation. Due to its national distinctiveness and authenticity, it attracts the attention not only of professional specialists but also of tourists. Georgia is rich in cultural heritage monuments protected by the state. In essence, these assets also represent the country's cultural and historical resources, which, alongside preservation, require effective and well-structured management for the development of the cultural sector – a process that, at the present stage, remains partially problematic across various dimensions.

It is essential to consider natural and cultural-historical resources as the core of an integrated development ecosystem, around which long-term, innovative, and sustainable strategies can be formulated.

In the regional context, the importance of natural and cultural-historical resources is clearly manifested and reflected in Georgia's socio-economic reality.

Some regions of the country, particularly mountainous, border, and demographically declining territories, experience a deficit of economic diversification, a shortage of employment opportunities, and migration pressure.

Under such conditions, cultural heritage, historical monuments, traditional crafts, folklore, natural landscapes, and agro-cultural practices can be transformed into resources around which a sustainable model of local development can be built.

In Georgia, regions such as Svaneti, Kakheti, Racha, or Samtskhe-Javakheti, among others, should, in principle, build their competitive advantage precisely on the basis of natural and cultural-historical resources. However, the full realization of this potential requires such a systemic policy that considers culture not only as a tourism product, but also transforms it into a strategic asset of development.

*This represents the correct approach. An **integrated policy vision, multisectoral coordination, and partnership** constitute a guarantee for ensuring sustainable regional development, social stability, and competitiveness.*

Historical and cultural potential, encompassing both tangible and intangible heritage, reflects the pathways of civilization formation and development over millennia. It represents one of the most significant tourism resources for any country. However, only in developed countries (such as the United States, the United Kingdom, France, Italy, and others), where such resources are abundant and highly valuable, are cultural resources integrated holistically across sectors as indicators of societal achievement and actively leveraged through effective management approaches, including their utilization for revenue generation.

Keywords: Keywords: culture, art, cultural policy, cultural resources, management.

REFERENCES:

1. Fingarette, Herbert (2004). Mapping Responsibility: Explorations in Mind, Law, Myth, and Culture. Open Court. ISBN 0-8126-9564-X.
2. Lobjanidze G., Kartoziya K., "Actual Aspects of Georgian Ethnocultural Heritage Economics in the Context of Global Trends". p. 55-62; ISSN 1512-4649(Print) ISSN 2667-9752(Online) (in Georg.) https://neweconomist.com.ge/media/documents/04-2025_gas-corebuli-2.pdf
3. Ministry of Culture of Georgia. (2020). Cultural Resource Management Strategy in Georgia. Tbilisi: Ministry of Culture of Georgia. https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2022/12/Georgia_short_112022.pdf
4. National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia. (2023). Cultural heritage sites registry. Tbilisi.
5. <https://memkvidreoba.gov.ge>
6. National Statistical Service of Georgia (Geostat). (2024). Regional Gross Domestic Product, 2024. Tbilisi: National Statistics Office of Georgia.
7. <https://geostat.ge/media/76104/Regional-Gross-Domestic-Product--2024.pdf>
8. The role of NGOs in implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage/ <https://ich.unesco.org/en/events/the-role-of-ngos-in-implementation-of-the-convention-for-the-safeguarding-of-the-intangible-cultural-heritage-00139>
9. Recommendations adopted by the World Conference on Cultural Policies (Mexico City, 26 July-6 August 1982) and the World Tourism Meeting (Acapulco, 21-27 August 1982. /<https://whc.unesco.org/en/documents/966>
10. The Role of NGOs in Protecting and Preserving Cultural Heritage in the EU: The Case of Slovenia-Austria Cross-Border Program/ <https://ideas.repec.org/h/ito/pchaps/270702.html>
11. Todua N., Danelia L., "The Impact Of Social Media on Tourists Satisfaction (A Study Using the Stimulus-Organism-Response Model" N1 (76) 2025, Vol. 20, Issue 1.; p. 45-59; ISSN 1512-4649(Print) ISSN 2667-9752(Online); (in Georg.) <https://neweconomist.com.ge/media/documents/01-2025-17.04.2025.pdf>
12. World Culture Project/ A Catalyst for Global Culture Change/ <https://www.peopleareculture.com/culture-change/>
13. Public-private partnership in the cultural sector: A comparative analysis of European models. By Elena Borin. 2017. DOI:10.3726/b11769. ISBN: 9782807604070/ <https://www.researchgate.net/>

- publication/321212176_Publicprivate_partnership_in_the_cultural_sector_A_comparative_analysis_of_European_models
14. The Public Private Partnership in the Cultural Sector. By Carolin Huth./
15. https://www.academia.edu/31733695/The_Public_Private_Partnership_in_the_Cultural_Sector
16. <https://www.undp.org/georgia/publications/public-private-partnerships-georgia>
17. <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/initiatives-and-success-stories/european-heritage-label>
18. <https://eu4georgia.eu/culture-direction/>
19. European Commission. (2010). Green Paper: Unlocking the potential of cultural and creative industries. Brussels: EC Publishing// <https://docs.yandex.ru/docs/view?tm=1762334154&tld=ru&lang=en&name=CEDC-Contribution-ICC-Green-Paper-28.7.2010-final.pdf&text> https://docs.yandex.ru/docs/view?tm=1762334316&tld=ru&lang=en&name=cultural-economy_en.pdf
20. Throsby, D. (2001). Economics and culture. Cambridge University Press. <https://docs.yandex.ru/docs/view?tm=1762334551&tld=ru&lang=ru&name=987927002.pdf>
21. UNESCO. (2013). Creative Economy Report: Widening local development pathways. Paris: UNESCO/ Publishing//https://docs.yandex.ru/docs/view?tm=1762334671&tld=ru&lang=en&name=creative-economy-report_UNESCO_2013.pdf
22. UNESCO. (2015). Re|Shaping Cultural Policies: A decade of monitoring the 2005 Convention. UNESCO publishing // <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pdf0000240262>
23. UNESCO. (2022). Culture and sustainable development: Policy recommendations. UNESCO Cultural Policies Series.// https://docs.yandex.ru/docs/view?tm=1762334965&tld=ru&lang=en&name=Tracker2_2EN.pdf&text
24. UNESCO. (n.d.). Upper Svaneti (World Heritage List). Paris: UNESCO World Heritage Centre.
25. <https://whc.unesco.org>
26. World Bank. (2017). Culture and sustainable tourism: A policy toolkit. Washington, DC: The World Bank/<https://docs.yandex.ru/docs/view?tm=1762335100&tld=ru&lang=en&name=119954-WP-PUBLIC-SustainableTourismDevelopment.pdf&text>
27. Akhobadze ketevan, 2018. State and Cultural Police. Tbilisi. 210 p. (in Georgian).
- P.S.** Some sources were searched using data from the AI platform ChatGPT, which has been verified by the author.

კულტურის სფეროს რესურსების მართვის სტრატეგია საქართველოში ეკონომიკური ოპტიმიზაციის პრინციპების ჩარჩოში

ქეთევან ახოზაძე

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი (PhD)

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მიერ
აკრედიტებული ექსპერტი კულტურის და ხელოვნების სფეროში

ORCID: 0000-0003-0534-9124

E-mail: akhobadze21@gmail.com

აბსტრაქტი

ნაშრომში განხილულია კულტურის სფეროს რესურსების მართვის სტრატეგია საქართველოში ეკონომიკური ოპტიმიზაციის პრინციპების ჩარჩოში. ავტორი განიხილავს საკითხებს, რომელიც ნათლად გვიჩვენებს, რომ კულტურის სფეროს მართვა საქართველოში, საკმად რთული და მრავალმხრივი პროცესია.

ყველასთვის კარგად ცნობილია, რომ ქართული ხელოვნება, მთლიანად ქართული კულტურა, ჩვენი კულტურული მემკვიდრეობით - უნიკალური ფენომენია და ამას მტკიცება არ სჭირდება. თავისი ეროვნული უნიკალურობით, ავთენტურობით, ის, მარტო პროფესიონალი სპეციალისტების კი არა, ტურისტების ყურადღებასაც იპყრობს.

საქართველოში უამრავი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლია, რომელსაც სახელმწიფო იცავს. თავისთავად, ის ქვეყნის ბუნებრივ და კულტურულ-ისტორიულ რესურსაც წარმოადგენს, რომელსაც დაცვა-სთან ერთად, სწორი მართვაც სჭირდება კულტურის სფეროს განვითარებისათვის, რომელიც დღევანდელ ეტაპზე, გარკვეულწილად, სხვადასხვა მიმართულებით, მაინც პრობლემატურია.

აუცილებელია ბუნებრივი და კულტურულ-ისტორიული რესურსები განვიხილოთ როგორც ინტეგრირებული განვითარების ეკოსისტემის ბირთვი, რომლის ირგვლივ გრძელვადიანი, ინოვაციური და მდგრადი სტრატეგიები შეიძლება ჩამოყალიბდეს.

რეგიონულ ტერიტორიაში ბუნებრივი და კულტურულ-ისტორიული რესურსების მნიშვნელობა ნათლად იკვეთება, აისახება - საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკურ რეალობაში.

ქვეყნის რეგიონების ნაწილი, განსაკუთრებით, მთიანი, სასაზღვრო და დემოგრაფიულად კლებადი ტერიტორიები, ეკონომიკური დივერსიფიკაციის დეფიციტს, სამუშაო ადგილების სიმცირეს და მიგრაციულ წნეხს გამოიცდის.

ასეთ პირობებში, კულტურული მემკვიდრეობა, ისტორიული ძეგლები, ტრადიციული რენვა, ფოლკლორი, ბუნებრივი ლანდშაფტები და აგრო-კულტურული პრაქტიკები, შეგვიძლია ისეთ რესურსად ვაქციოთ, რომლის გარშემოც - ადგილობრივი განვითარების მდგრადი მოდელი აშენდეს.

საქართველოში, წესით, ისეთი რეგიონები, როგორცაა თუნდაც სვანეთი, კახეთი, რაჭა ან სამცხე-ჯავახეთი და ა.შ., საკუთარ კონკურენტულ უპირატესობას, სწორედ ბუნებრივი და კულტურულ-ისტორიული რესურსების ბაზაზე უნდა აყალიბებდნენ, მაგრამ ამ პოტენციალის სრული რეალიზაციისათვის სისტემურ პოლიტიკას მოითხოვს, რომელიც კულტურას მხოლოდ ტურისტულ პროდუქტად კი არ განიხილავს, არამედ განვითარების სტრატეგიულ აქტივად აქცევს.

ეს არის სწორი მიდგომა. **ინტეგრირებული პოლიტიკური ხედვა, მრავალსექტორული კოორდინაცია და პარტნიორობა** - რეგიონის მდგრადი განვითარების, სოციალური სტაბილურობის, კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფის გარანტია.

ისტორიულ-კულტურული პოტენციალი, მატერიალური და სულიერი ძეგლები ათასწლეულების მანძილზე, ცივილიზაციათა ფორმირების და განვითარების გზას გამოხატავს. ის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ტურისტული რესურსიცაა ყველა ქვეყნისათვის, მაგრამ მხოლოდ მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში (აშშ, ინგლისი, საფრანგეთი, იტალია და ა.შ.), იქ სადაც ასეთი რესურსი უხვია და ღირებული, სადაც კულტურის რესურსები, მთლიანობაში ყველა მიმართულებით, საზოგადოების მიღწევებს წარმოგვიდგენენ და სადაც, ის აქტიურად, მართვის სწორი მიდგომებით გამოიყენება და თანაც, მოგების მისაღებად.

საკვანძო სიტყვები: კულტურა, ხელოვნება, კულტურის პოლიტიკა, კულტურის რესურსები, მართვა

შისავალი

მოგეხსენებათ, კულტურა როგორც სოციალური ინსტიტუტი - თავისი თანამედროვე პირობებით, მოქალაქეების ცხოვრების ხარისხზე ზემოქმედებს. მსოფლიომ, კულტურა სწორედაც რომ, უმნიშვნელოვანეს ფაქტორად აღიარა, რომლის გარეშეც ხარისხიანი საარსებო გარემოს შექმნა შეუძლებელია. ამ გარემოში კი ადამიანი, გარდა სოციალური გარანტიებისა, ყოფითობის ნაწილია.

საზოგადოების სოციალური განვითარება, სახელმწიფოსაგან კულტურის სფეროში გარკვეული მიდგომების გამომუშავებას ითხოვს, რომელიც ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სოციალურ ინსტიტუტს წარმოადგენს. ეს განვითარება, ასევე, სხვადასხვა დარგთან და ქვედარგთან კულტურის კავშირს და შერწყმას ითხოვს.

ამ საკითხებზე ზრუნვა განსაკუთრებით გაძლიერდა XX ს-ის 80-იანი წლებში, როდესაც მეხიკოს 1982 წლის მსოფლიო კონფერენცია მთლიანად კულტურის პოლიტიკას მიეძღვნა. ამ ღონისძიებით, შეკრებილმა ხელმძღვანელობამ მსოფლიოს თავისი ფორმულა-გზავნილი უკარნახა: „კულტურა ფუნდამენტური ელემენტია ყველა ადამიანის და ყველა საზოგადოების ცხოვრებაში“¹.

მიღებულ დადგენილებებზე დაყრდნობით, გაერომ (UN) მიიღო გადაწყვეტილება, რომ 1988-1997 წლებში კულტურის მსოფლიო განვითარების დეკადა ჩაეტარებინა, რათა კულტურული ფასეულობების განვითარების უზრუნველსაყოფად, მნიშვნელოვანი და აუცილებელი მექანიზმების გაცნობიერება მომხდარიყო².

სწორედ 80-იანი წლებიდან დაიწყო მართვის ახალი მოდელის ჩამოყალიბება, რომელიც დეცენტრალიზაციის პრინციპებზე იყო დაფუძნებული. ეს მოდელი, ხელისუფლებას და რეგიონებს შორის, თანამშრომლობის ერთ-ერთ ფორმას წარმოადგენდა.

ძირითადი ნაწილი

კულტურის სფეროს განვითარებამ ამჟამინდელ დრო-სივრცულ განზომილებამდე საკმაოდ რთული გზა გაიარა.

„1985 წელს ევროკავშირმა მიიღო და მხარი დაუჭირა პროგრამას - „ევროპის კულტურის დედაქალაქი“. ეს პროგრამა საზოგადოების განვითარებისათვის სტიმული გახდა - კულტურის რესურსების მეშვეობით, ახალი მიდგომები ჩამოყალიბებულიყო“³. ამ პროგრამის მიხედვით, ყოველ წელს ახალი „კულტურის დედაქალაქის „არჩევა - კულტურის რესურსის გასააქტიურებლად ხდება, რაც ძალიან მნიშვნელოვანია. სწორედ 1980-90-იან წლებში, კულტურის პოლიტიკისადმი მიდგომების ახალმა ინსტრუმენტებმა, ახალმა აზროვნებამ იჩინა თავი და დაიწყო ჩასახვა.

ამჯერად, მსურს თქვენი ყურადღება ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საკითხზე შევაჩერო, რომელიც მართო კულტურის სფეროს პრობლემატიკას არ ქმნის, არამედ ჩვენი ყოფითობის ხარისხს რაღაც კუთხით განსაზღვრავს და მასზე ზემოქმედებს. ეს არის - კულტურის რესურსების მართვის საკითხი საქართველოში, რადგან საკითხის განხილვისას ჩნდება უამრავი კითხვა, რომელსაც პასუხი უნდა გაცეს: არსებობს თუ არა კულტურის სფეროს რესურსების მართვის სტრატეგია საქართველოში?

ჩემს მიერ ამ საინტერესო და მნიშვნელოვანი თემის წამოწევა განაპირობა იმან, რომ საქართველოში კულტურის რესურსების მართვა, ჯერ კიდევ, არაერთი გამოწვევის წინაშე დგას და ის, მრავალი ასპექტის გააზრებას მოითხოვს.

მოძიებული ინფორმაციაზე დაყრდნობით და არსებული მონაცემებით მიღებულმა შედეგმა დამარწმუნა, რომ ჩვენს ქვეყანაში კულტურის სფეროს რესურსების მართვის სტრატეგია, სამწუხაროდ, კვლავ გახლეჩილია და ერთიანი სისტემური მიდგომა არ არსებობს, რომელიც დაბალანსებული იქნებოდა როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო მოთხოვნებთან, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კულტურის სამინისტრო ყოველწლიურად სხვადასხვა პროექტს ახორციელებს, რომელიც კულტურის განვითარების და მისი რესურსების მართვის საკითხებს ეხება. ამ პროცესებში, პოზიტიურ შედეგებთან ერთად, გარკვეული ნაკლოვანებები შეინიშნება.

1 Recommendations adopted by the World Conference on Cultural Policies (Mexico City, 26 July-6 August 1982) and the World Tourism Meeting (Acapulco, 21-27 August 1982. /<https://whc.unesco.org/en/documents/966>

2 World Culture Project/ A Catalyst for Global Culture Change/ <https://www.peopleareculture.com/culture-change/>

3 ახობაძე, 2018, გვ.67

საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან დღემდე, კულტურის სფეროში პერიოდულად სტრატეგიის შემუშავება არაერთგვაროვნად ხდება. რეალურად, ყველაზე ეფექტური გრძელვადიანი სტრატეგია, რომელიც ყველა დონეზე ინტეგრირებულად იმუშავებდა, ნაკლებად განხორციელებულა. გამონაკლისად შეიძლება ჩაითვალოს კულტურის პოლიტიკის 2016 წლის 1 ივლისს (N303 დადგენილება) მიღებული დოკუმენტი - "კულტურის სტრატეგია 2025", მიუხედავად მრავალი ხარვეზებისა¹.

ბოლო წლებში კულტურის სამინისტრო კულტურის სხვადასხვა სფეროს განვითარებისათვის, მოთხოვნების მიხედვით შესაბამისი დოკუმენტების შემუშავებას ცდილობს, მაგრამ მაინც, მათი ეფექტურობა და გრძელვადიანი სტრატეგიული გავლენა კვლავ მტკივნეულ თემად რჩება.

მაინც რაში ვლინდება ეს გამოწვევები, თუ ჩავლმავდებით, ორ უმნიშვნელოვანეს მიმართულებას ვხედავ: ფინანსური რესურსების და მხარდაჭერა-განხორციელების მექანიზმების თვალსაზრისით.

მთავარი გამოწვევა კულტურის სფეროს უმცირესი ბიუჯეტია, რომელიც ერთ-ერთ სერიოზულ გამოწვევად იქცა, რადგან მკაფიო განმარტება და გააზრება, თუ როგორ უნდა იყოს სახელმწიფო რესურსები განაწილებული - არასრულყოფილია, გაუცნობიერებელია ბოლომდე. ჩემი თვალსაზრისით, მეორე დილემაა: რამდენად სათანადოდ არიან დასაქმებული კულტურის სფეროს მუშაკები, სახელმწიფო რა ტიპის დახმარებას უწევს მათ.

ამავე დროს კი საქართველო, როგორც კულტურული და ისტორიული მემკვიდრეობით მდიდარი ქვეყანა, ბოლომდე ვერ არის აქტიური - გამოიყენოს კულტურის რესურსები ტურიზმის სფეროში. ამიტომაც დამატებითი სტრატეგიების შემუშავება, რომლებიც არა მხოლოდ ტურიზმს, არამედ ზოგადად, კულტურის სფეროს ცოდნას, სიღრმეებს, გამჭვირვალობას, სწორ მართვას შეეხება. სრულყოფილი კვლევის ჩატარება და მომზადება, სამუხაზროდ, ასეთ სტრატეგიებზე და მის დეტალებზე კონკრეტული მასალების მოძიება რთული და განსხვავებულია. ერთ-ერთი მიზეზი სხვადას-

ხვა უწყებას შორის დარღვეული კოორდინირებაა, ამიტომ, სრული სურათის შესაქმნელად, როგორ ვითარდება სფეროს ინიციატივები, როგორია სახელმწიფო და კერძო სექტორის თანამშრომლობა და თანხვედრა საერთაშორისო გამოცდილებასთან, მათთან ურთიერთობების გაღრმავება, სურათი ბუნდოვანია.

ინფორმაციები გაბნეულია გარდა კულტურის სამინისტროს ოფიციალური დოკუმენტებისა, საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიშებში, ადგილობრივ კვლევებსა, ონლაინ გამოცემებში და სხვ.

ჩემი თვალსაზრისით, კულტურის სფეროს რესურსების მართვა საქართველოში უნდა განვიხილოთ როგორც კომპლექსური პროცესი, რომელიც მოიცავს და აერთიანებს როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო სექტორის მონაწილეობის აუცილებლობას. ვფიქრობ, ერთიანი და კარგად დალაგებული სისტემა აქ კვლავ არ არის. თუმცა, ობიექტურები რომ ვიყოთ, გარკვეული თანხმობა არსებობს, თუ ვინ უნდა იყოს კულტურის სფეროს მართვაში ჩართული, მაგრამ დილემაა - როგორ?!

როგორც ცნობილია, ოფიციალურად, კულტურის რესურსებს ამჟამად, ძირითადად ორი მმართველის ხელშია - საქართველოს მთავრობის (თავის შესაბამის სახელმწიფო უწყებებთან ერთად) და საქართველოს კულტურის სამინისტროს, რომელიც პასუხისმგებელია არა მარტო კულტურის პოლიტიკის შემუშავებაზე, განსაზღვრაზე, პროგრამების და პროექტების დაფინანსების, გრანტების განაწილებაზე, არამედ მისი პირდაპირი ფუნქციაა - კულტურის სფეროში მიმდინარე სტრატეგიული მიმართულებების განსაზღვრა-ზედამხედველობა.

უნდა აღვნიშნო, რომ მიუხედავად იმისა, ამჟამად მთავრობის და კულტურის სამინისტროს ინიციატივები, მათ მიერ განხორციელებული სტრატეგიები რეალურად არსებობს, საზოგადოების და სპეციალისტების ნაწილში ერთმნიშვნელოვანი აზრი არ არსებობს. ბუნდოვანია, როგორ უნდა გაიმიჯნოს კულტურის სფეროსთან მიმართებაში პასუხისმგებლობები და რა როლს ასრულებს ამ დროს კერძო სექტორი.

კულტურის სხვადასხვა სახელმწიფო და კერძო ორგანიზაცია, როგორიცაა მუზეუმი,

1 <https://mes.gov.ge/publicInfo/wpcontent/uploads/2013/12/%E1%83%99%E1%83%A3%E1%83%9A%E1%83%A2%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90-2025.pdf>

გალერეა, თეატრი, კულტურის ცენტრი და ა.შ., თავისთავად, მის ხელთ არსებული კულტურის რესურსების მართვას თვითონ ახორციელებს.

ასევე, კულტურული ღონისძიებების განხორციელების და ადგილობრივ კულტურის პროექტებზე პასუხისმგებელია მუნიციპალიტეტები და ადგილობრივი, რეგიონალური ხელისუფლება, რომელთა როლიც ადგილობრივ დონეზე საქმიანობით შემოიფარგლება. ზოგიერთი ინსტიტუტი და ბევრი არასამთავრობო ორგანიზაცია აქტიურად საქმიანობს კულტურის სფეროში, განსაკუთრებით, კულტურული მემკვიდრეობის, სახელოვნებო დარგების, სახვითი ხელოვნების, განათლების მიმართულებით.

საბედნიეროდ, მართალია მცირედ, მაგრამ მაინც დაიწყო სახელმწიფო დონეზე იმის გაცნობიერება, რომ აუცილებელია - სახელმწიფო, კერძო და არასამთავრობო სექტორების თანაარსებობა, რათა კულტურის რესურსების მართვა მდგრადი და ეფექტური იყოს. თუმცა უმნიშვნელოდ, მაგრამ იმის გააზრება მოხდა, რომ კულტურის სფეროს მართვა ინტეგრირების გარეშე შეუძლებელია და მიზნად უნდა ისახავდეს არა მარტო ეროვნული კულტურის მხარდაჭერას, არამედ რეგიონული და საერთაშორისო თანამშრომლობის გაფართოებას. ამისთვის კი კერძო სექტორის და მოქალაქეების აქტიური ჩართვაა საჭირო, რადგან ისინი განვითარების დინამიკის და ინოვაციური მიდგომების უზრუნველყოფას ახდენენ. კულტურის სფერო მოიცავს ისეთ სფეროებს, როგორცაა მუზეუმები, ისტორიული ძეგლები, თეატრები, მუსიკა და არქიტექტურა და ა.შ. ამიტომ, რესურსების მართვის პროცესში პროფესიონალი სპეციალისტების მონაწილეობა აუცილებელია, რომელიც არა მხოლოდ ფინანსურ მხარეს, არამედ კულტურულ და სოციალურ პროექტებს განიხილავს და იმუშავებს. გარკვეული თანხმობისა, საქართველოში კულტურის სფეროს მართვაში გარკვეული გაურკვევლობები მაინც არსებობს, რაც პირველ რიგში, ფინანსების განაწილების თანახმობის დისბალანსში იჩენს თავს და ხშირად იქმნება პრობლემა - რეგიონული კულტურის პროექტების მხარდაჭერის საკითხებზე.

ჩვენ საუკეთესო მაგალითები გვაქვს ევროპული და საერთოდ, საერთაშორისო გამოცდილებების. მათი ახალი მიდგომებზე დაყრდნო-

ბით, რომელიც სახელმწიფო, კერძო და საზოგადოებრივ სექტორებს შორის პარტნიორობის გაღრმავებაზეა აგებული, შესაძლებლობა გვექნება, სახელმწიფომ საერთაშორისო დაფინანსების მექანიზმები უფრო ეფექტურად გამოიყენოს. ვგულისხმობ, EU და UNESCO-ს პროექტებს. ეს კი საქართველოს კულტურის სექტორს სტაბილურ ფინანსურ რესურსებს მისცემს.

მიუხედავად იმისა, რომ კულტურის სამინისტრო პასუხისმგებელია მნიშვნელოვან პროექტებზე, უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგადად, კულტურის სფეროს ბიუჯეტი მიზერულია განვითარების, ინტეგრაციის, პოპულარიზაციისთვის და ასევე, ყველა სექტორი ერთნაირად უნდა იყოს მხარდაჭერილი. ნათელია, რომ კერძო სექტორის ინვესტიციები, რომელიც ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან იგი უფრო გრძელვადიან განვითარებას, ახალ იდეებს და ინვესტიციებს უზრუნველყოფს - საკმარისი არ არის, რადგან კულტურის სფეროს პროექტების განხორციელება დიდ თანხებს ითხოვს, რომელთა დაფინანსება მხოლოდ შიდა რესურსებით - შეუძლებელია. მთავრობას შეუძლია ამ პრობლემის მოგვარება: აითვისოს და გაავრცელოს კერძო სექტორის და ფონდების რესურსები პარტნიორობით, რითაც კულტურის პროგრამების მხარდაჭერას გაზრდის.

ცოტა უფრო რომ გავშალოთ ეს საკითხი, დავინახავთ, რომ საქართველოში კულტურის სფეროს მართვაში არსებული ხარვეზები კარგად გამოკვეთილია. რა თქმა უნდა, ურთიერთობები სხვადასხვა სუბიექტს შორის საკმაოდ არაერთგვაროვანი და ზოგჯერ, გახლეჩილია. თანაც, თითოეული სუბიექტი ცალკე-ცალკე მნიშვნელოვნად მოქმედებს, მაგრამ არასაკმარისად. კოორდინირებული თანამშრომლობა კი უმნიშვნელოვანესია, რათა კულტურის რესურსების მართვა ეფექტური და მდგრადი იყოს. დარგის სპეციალისტები, ექსპერტები და “მკვლევრები შეჯერდნენ იმ აზრზე, რომ კულტურის სფეროში პოლიტიკის განხორციელება ან არგანხორციელება არის: „... შეგნებული და გააზრებული ქმედება საზოგადოებაში, რომელიც მიმართულია სხვადასხვა განსაზღვრული კულტურული მიზნების მისაღწევად, რომელშიც ჩართულია და გამოყენებული ყველა სულიერი და ფიზიკური რესურსი, რომელიც იმ განსაზღვრულ

მომენტში გააჩნია სოციუმს და რომელსაც განაგებს იგი¹ - ხაზგასმული და აღნიშნულია იუნესკოს დოკუმენტებში².

ახლა, უფრო დანვრილებით განვიხილოთ სახელმწიფოს როლი ამ პროცესში. გასაგებია, რომ სახელმწიფოს როლი უმნიშვნელოვანესია, რადგან იგი პასუხისმგებელია კულტურის პოლიტიკის შექმნაზე, ბიუჯეტის განაწილებაზე და კულტურის სფეროს ინსტიტუციების კონტროლსა და მართვაზე. ამ პროცესში, კულტურის სამინისტრო მთავარი სახელმწიფო უწყებაა, რომელიც კულტურის სფეროს სტრატეგიულ განვითარებაზეა პასუხისმგებელი, რომელიც შიდა და საერთაშორისო პროექტების მხარდაჭერას, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ღონისძიებებს, დაფინანსების მექანიზმების დანერგვა-განხორციელებას მოიცავს. სამინისტრო არა მარტო მართავს კულტურის და ხელოვნების პროექტების დაფინანსებას, არამედ მუზეუმების, თეატრების და სხვა კულტურული ორგანიზაციების მართვაზეცაა პასუხისმგებელი.

რაც შეეხება ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებს, ისინი რეგიონის კულტურის სფეროს პროექტებზე, კულტურის ცენტრების მართვაზე და კულტურული აქტივობების განხორციელებაზე არიან პასუხისმგებელნი. და რაც მთავარია, ადგილობრივ მოსახლეობაში, განსაკუთრების სოფლებისა და პატარა დასახლებებში, კულტურული ღონისძიებების ხელმისაწვდომობას და აქტივობებს - უზრუნველყოფს.

იმ ორგანიზაციების, რომლებიც კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა დაცვის ორგანოებს წარმოადგენენ, მაგალითად საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს სახით, ფუნქციაა - ისტორიული და კულტურის ძეგლების დაცვა, რეაბილიტაცია. მათი როლი, ძირითადად, კონკრეტული საგანძურის, ძეგლის შენარჩუნების და მათი საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფაში ვლინდება.

მოკრძალებით შეგახსენებთ, რომ კულტურული მემკვიდრეობა ზოგჯერ არააღდგენადია, რაც ნიშნავს, რომ შეუძლებელია მისი გადატანა მისი უნიკალური ხასიათის (ისტორიული უბნების შემთხვევაში) ან სპეციფიური სოციალური და ეკონომიკური

მდგომარეობის (მკვიდრი თემების შემთხვევაში) გამო. აღდგენადი კულტურული მემკვიდრეობის შემთხვევაში, ობიექტის გადატანა ან ჩანაცვლება შესაძლებელია. ისტორიული უბანი, შეიძლება იმ შემთხვევაში ჩავთვალოთ აღდგენად კულტურულ მემკვიდრეობად, თუ მისი კულტურული და ისტორიული ღირებულებები სხვა უბნებზეცაა წარმოდგენილი. ეს იმ შემთხვევაში, თუ ზემოქმედების აცილება შეუძლებელია. ამ შემთხვევაში, პასუხისმგებელი ორგანო უზრუნველყოფს: აღდგენადი კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებას და ფუნქციონირებას, ან გადატანას, ან კიდევ - კონპესაციის გაცემას იმ თემებისთვის, რომლებიც ამ აღდგენადი კულტურული მემკვიდრეობით სარგებლობდნენ.

არააღდგენადი კულტურული მემკვიდრეობის მოშლა დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც: სხვა ალტერნატივა არ არსებობს; პროექტის სარგებელი მნიშვნელოვნად აჭარბებს არააღდგენადი კულტურული მემკვიდრეობის ღირებულებას და სხვ. ეს პროცესები საერთაშორისო კანონებით და სხვა იურიდიული დოკუმენტებით არის განსაზღვრული და დაცული. ამ დოკუმენტებით, დაუშვებელია კრიტიკული კულტურული მემკვიდრეობის მოშლა, დაზიანება ან მისი რაიმე სახით ცვლილება. გამონაკლის შემთხვევებში შესაძლებელია კრიტიკული კულტურული მემკვიდრეობის მოშლა ზემოქმედების ქვეშ მყოფ თემებთან და დაინტერესებულ მხარეებთან გარეშე ექსპერტის ხელმძღვანელობით ჩატარებული კონსულტაციების შედეგად.

ჩვენ გვაქვს კონკრეტული მაგალითები, თუნდაც მერაბ ბერძენიშვილის ძეგლების ხელყოფის და ა.შ., როდესაც ადამიანების სიცოცხლეც შეინირა.

კარგად ვიცით, რომ სახელმწიფოს როლი კულტურის სფეროში, ძირითადად, მართვის და რეგულირების პროცესებში გამოიხატება, ვლინდება და მიმართულებებს განსაზღვრავს. მაგრამ მისი ეფექტურობა, მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია - კერძო და მესამე სექტორთან რამდენადაა იგი ინტეგრირებული. კერძო სექტორს ფინანსური რესურსების უზრუნველყოფა და ინოვაციური პროექტების მხარდაჭერა შეუძლია. მისი როლი, ძირითადად, დაფი-

1 ახობაძე, 2018, გვ 64

2 <https://en.unesco.org/countries/Georgia>.

ნანსებაში, ინვესტიციებსა და პროექტების მხარდაჭერაში მდგომარეობს. ისინი, კულტურული ღონისძიებების ორგანიზებაში მონაწილეობენ დამატერიალურ რესურსთან ერთად, მენტალურ რესურსაც იყენებენ. მაგალითად, მსახიობები, პროდუსერები, დიზაინერები და სხვ.

ეს მათი კერძო ინიციატივებია, ისინი მხარს კულტურას და ხელოვნებას უჭერენ. კულტურის პროექტების სპონსორობა, მათი აქტივობის მაჩვენებელია არა მარტო ფინანსური, არამედ სოციალური პასუხისმგებლობის.

კერძო სექტორის სახელმწიფოსთან ურთიერთობა, ამ შემთხვევაში, პარტნიორობასა და ფინანსურ მხარდაჭერაზეა დაფუძნებული.

ეს გარკვეული გამოწვევაცაა ორივე მხარისათვის, რადგან მნიშვნელოვანია ისეთი მექანიზმების შექმნა და ამუშავება, როდესაც კერძო სექტორის მიერ კულტურის სფეროში განხორციელებული ინვესტიციები, ნაყოფიერი იქნება და სტაბილურიც.

მესამე, **არასამთავრობო სექტორი**, რომელიც სხვადასხვა ფონდს, კულტურის ორგანიზაციას და საზოგადოებრივ ჯგუფს მოიცავს, დიდ და მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კულტურის რესურსების მართვაში. ეს განსაკუთრებით შეიმჩნევა - მუზეუმების, კულტურული მემკვიდრეობის და ხელოვნების სფეროებში, რადგან შესაძლებლობებს ისინი ქმნიან სწორედ მაშინ, როდესაც სახელმწიფო და კერძო სექტორი ფინანსურ ან სხვა სახის მხარდაჭერას, **დახმარებას ვერ ან არ ახერხებენ.**

სამოქალაქო საზოგადოების ამ ჯგუფებს ადგილობრივი ინიციატივები ხშირად აქვთ, რომელიც კონკრეტული კულტურული პროექტების ან თემის გარშემო მუშაობაზეა მიმართული. მათი ძირითადი მიზანია - საზოგადოების აქტიური ჩართულობა და კულტურული პროცესების დემოკრატიზაცია. იყენებენ სხვადასხვა პროექტს ახალი თაობების კულტურული განვითარებისათვის.

მიუხედავად იმისა, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციები ცდილობენ პარტნიორობას სახელმწიფო და კერძო სექტორთან, ასევე, სტრატეგიებს მხარს უჭერენ, ერთვებიან, მათ აქტიურ მუშაობას თავისი გამოწვევები გააჩნია. **ერთ-ერთი მთავარი კი ადგილობრივ და ეროვნულ დონეზე დაფინანსების ნაკლებობაა.**

საქართველოში კულტურის რესურსების მართვაში, განსაკუთრებით კი კულტურული მემკვიდრეობის დაცვასთან და საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვასთან დაკავშირებით, საერთაშორისო მრავალ ორგანიზაციას, თუნდაც როგორცაა UNESCO, ევროპის საბჭო - ძალიან დიდი დამსახურება გააჩნია. ისინი, კულტურის სფეროში, ფინანსურ და ტექნიკურ დახმარებას ხშირად უზრუნველყოფენ გრანტების და კულტურის პროგრამების სახით.

ასეთი საერთაშორისო თანამშრომლობა, კულტურის „პროდუქტის“ ექსპორტს და ხელოვნების პოპულარიზაციას უცხოურ ბაზრებზე ხელს უწყობს. საერთაშორისო პარტნიორები საქართველოსთან გრძელვადიან თანამშრომლობაში არიან და ამით, სტრატეგიული პროექტების მხარდაჭერას უზრუნველყოფენ, რაც კულტურული მემკვიდრეობის დაცვასა და კულტურის სფეროს მოდერნიზაციის მიმართულებით ნათელად ვლინდება.

როდესაც საქართველოში კულტურის სფეროს მართვაზე ვსაუბრობ, რომელიც ჩემთვის ძალიან მნიშვნელოვანია, გარკვევით ვხედავ აუცილებლობას, იმის საჭიროებას, რომ, მოკრძალებულად, მაგრამ მუდმივად, დღის წესრიგში დავაყენო და ყურადღების ობიექტი გავხადო კულტურის სფეროს ყველა მიმართულება, რადგან კვალიფიკაცია და კომპეტენცია კვლავ ჩამოუყალიბებელი და განვითარებადია. ამ სტატიის მიზანია ეს არის, რომ მცირედი წვლილი შევიტანო ქვეყანაში კულტურის პოლიტიკის გააზრებაში, მის შესწავლაში, რადგან ის ქმედებები, რომელსაც კულტურის სამინისტრო ხელისუფლებასთან ერთად ახორციელებს - არ არის საკმარისი. „აუცილებელია, მმართველობითი გადაწყვეტილებების და ქმედებების (დაგეგმარება, აღსრულება, შეფასება, კონტროლი) ერთობლიობა“¹.

ნათელია, რომ ბუნებრივი და კულტურული-ისტორიული რესურსები ქვეყნის ეროვნული სიმდიდრეა და ქვეყნისთვის ერთ-ერთ უძლიერეს რესურს ნარმოადგენს, რომელსაც შეუძლია, სხვა სფეროებთან ინტეგრირებული ურთიერთთანამშრომლობით, განვითარებით, თუ მთლიანად ქვეყნის არა, ზოგიერთი რეგიონის გადარჩენისა და წინსვლისათვის ერთადერთ რესურსად მაინც იქცეს².

1 ახოზაძე, იქვე, 128.
2 იქვე, 179.

ჩემი თვალსაზრისით, ბუნებრივი და კულტურულ-ისტორიული რესურსების მართვის საკითხები, თუნდაც რეგიონალურ დონეზე, უფრო მეტად უნდა გაიშალოს. ამირომ, ვეცდები, წარმოვადგინო ჩემს მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგების გარკვეული ანალიზი.

როგორც უკვე აღვნიშნე, ასეთი რესურსები ქვეყნის ეროვნული სიმდიდრის ფუნდამენტური კომპონენტია და ასევე, სტრატეგიული განვითარების ერთ-ერთი ძლიერი პლატფორმა. ისინი სიმბოლური კაპიტალის შექმნით, ეროვნული იდენტობის საფუძვლებს აყალიბებენ და გლობალურ სივრცეში, ქვეყნის პოზიციონირებით, მის იმიჯს განსაზღვრავენ.

სწორედ ამიტომ, ბუნებრივი და კულტურულ-ისტორიული რესურსები, მსოლოდ დაცვასა და კონსერვაციაზე ორიენტირებულ კატეგორიებად აღარ უნდა განვიხილოთ, არამედ ის განვითარების ისეთ დინამიკურ ინსტრუმენტად იქცევა, რომელიც სხვა სექტორებთან, როგორცაა ტურიზმი, განათლება, კრეატიული ინდუსტრიები, ინფრასტრუქტურულ-საინვესტიციო პროექტები და განსაკუთრებით კი რეგიონალური პოლიტიკა, რომელიც ინტეგრირებული თანამშრომლობით, ქმნის ისეთ მოდელს, რომელიც რესურსების მდგრად კაპიტალიზაციას ქმნის და მის ტრანსფორმაციას, გრძელვადიან სოციალურ-ეკონომიკურ ღირებულებებად ეხმარება.

გამორჩეულად მნიშვნელოვანია მათი როლი რეგიონულ კონტექსტში, განსაკუთრებით, პერიფერიებში და დემოგრაფიულად სუსტ რეგიონებში, სადაც ბუნებრივი და კულტურულ-ისტორიული რესურსები შესაძლოა ვაქციოთ არა დამატებით, არამედ რეალური განვითარების ერთადერთ შესაძლებლობად. მათი სწორი მართვით, სტრატეგიული დაგეგმვით და ინტეგრირებული კულტურის პოლიტიკის ფარგლებში გამოყენებით, შეგვიძლია - კონკრეტული რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური სტაბილიზაციის, სამუშაო ადგილების შექმნა, მოსახლეობის მიგრაციის შემცირება, რომელიც ადგილობრივი მოსახლეობის იდენტობას გააძლიერებს, რაც საქართველოს განვითარება-გაძლიერებისათვის ძალიან საჭირო და აუცილებელია.

ბუნებრივი და კულტურულ-ისტორიული რესურსების რეგიონალური მართვის პრობლემატიკის კარგად გააზრებისათვის, ამ

კონტექსტში, ევროკავშირის რეგიონალური პოლიტიკის გამოცდილება მნიშვნელოვანია. თუნდაც იმიტომ, რომ ის **სხვადასხვა ელემენტის ურთიერთდაკავშირების ანუ - კოჰეზიის პრინციპს** და „place-based“ განვითარების მოდელს ეყრდნობა. ევროკავშირის სტრუქტურული და საინვესტიციო ფონდები კულტურულ მემკვიდრეობას ისე განიხილავენ, როგორც ტერიტორიული კონკურენტუნარიანობის და სოციალური ინტეგრაციის ინსტრუმენტს. ევროპის მრავალ რეგიონში, კულტურული მემკვიდრეობის აღდგენა და კულტურული ინდუსტრიების მხარდაჭერა, ეკონომიკური რესტრუქტურისაციის ბირთვი გახდა, განსაკუთრებით იმ ტერიტორიებზე, სადაც ინდუსტრუული ბაზა დასუსტდა.

საქართველოსთვის ეს გამოცდილება იმას მიუთითებს, რომ რეგიონული განვითარების პოლიტიკაში, კულტურის ინტეგრირება კომპლექსურად უნდა განხორციელდეს. კერძოდ, ინფრასტრუქტურულ ინვესტიციებთან, განათლებიდან პოლიტიკასთან, მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელშეწყობასთან და ადგილობრივი თვითმმართველობის გაძლიერებასთან კოორდინაციაში. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კულტურის რესურსების გამოყენება ფრაგმენტული ხასიათის გახდება და გრძელვადიან სოციალურ-ეკონომიკურ ეფექტად ვერ გადაიქცევა. რაც, თვალნათლივ გვაქვს ამჟამინდელი მდგომარეობით.

ამრიგად, რეგიონულ ჭრილში, კულტურის პოლიტიკაც უნდა ეფუძნებოდეს არა ფრაგმენტულ ღონისძიებებს, არამედ ინტეგრირებულ, სექტორთაშორის და მონაცემებზე დაბუთებულ სტრატეგიას. სწორედ ასეთი მიდგომა უზრუნველყოფს, რომ კულტურულ-ისტორიულ-ბუნებრივი რესურსები გადაიქცეს არა სიმბოლურ, არამედ რეალურ სოციალურ-ეკონომიკურ კაპიტალად, რომელიც ქვეყნის ტერიტორიული მდგრადობისა და თანაბრად განვითარების ერთ-ერთ მთავარ საყრდენად ჩამოყალიბდება.

ამ საკითხებს ეკონომიკური თვალსაზრისით თუ გავიაზრებთ, როგორც ცნობილია. კულტურის პოლიტიკის და კულტურის რესურსების მართვის ფარგლებში, ეკონომიკური ოპტიმიზაცია ღირებულებათა სისტემას, ჯაჭვის (Value Chain) სტრუქტურული კომპონენტების სისტემურ გააქტიურებას ეფუძნება.

დასკვნა

კულტურის რესურსების მართვის ჩარჩოში კი ეს, ისეთი აქტივების იდენტიფიცირებას და გაძლიერებას გულისხმობს, რომელიც კომერციული პოტენციალის კონვერსიას ექვემდებარება (Monetizable Assets). აღნიშნული აქტივების სტრატეგიული მენეჯმენტი კი ინოვაციური ფინანსური ნაკადების სარგებლიანობას ზრდის. ასევე, ბიზნეს-პარტნიორობის შესაძლებლობებს აფართოებს და რაც მთავარია, საჯარო სუფსიდირებაზე დამოკიდებულებას ამცირებს. ამასთან, გრძელვადიანი კაპიტალიზაციის (Long-Term Capitalization) პოლიტიკა, მდგრადი ბიზნეს-მოდელების დიზაინს ემყარება, რომლის მიზანია კულტურის რესურსების ეკონომიკურ ცირკულაციაში ინტეგრირება, რათა პროფესიული კადრების და ინფრასტრუქტურული განახლება-განვითარების უზრუნველყოფა მოხდეს. ეს რთული და მრავალდონიანი პროცესია.

თავად, ეკონომიკური ოპტიმიზაცია (Economic Optimization), პროცესთა სისტემაა, რომელიც კულტურის რესურსთა გამოყენების ეფექტიანობის ამაღლებას გულისხმობს - ღირებულების შექმნის და შემოსავლის გენერაციის მაქსიმიზაციის გზით, თან ისტინაირად, რომ კულტურის სოციალური და იდენტობითი ფუნქციები არ დაირღვეს და შენარჩუნდეს. ასეთ მოდელს თუ ავიღებთ, მაშინ მენეჯმენტი სამ პარამეტრს შორის ახდენს ბალანსირებას: ხარჯების ეფექტურობა (Cost Efficiency), რაც ბიუჯეტის ისეთ ოპტიმალურ განაწილებას გულისხმობს, რომ შემოქმედებითი ხარისხი არ შეიზღუდოს; ახალი ფინანსური წყაროების მოძიებით, შემოსავლების ზრდა (Revenue Maximization) მოხდეს და ბოლოს, კულტურული საქმიანობიდან სოციალური სარგებელი (Social Impact) მიიღოს.

შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ კულტურის სფეროს რესურსების მართვა საქართველოში რთული და მრავალმხრივი პროცესია, რომელშიც სახელმწიფო, კერძო სექტორი, არასამთავრობო ორგანიზაციები და საერთაშორისო პარტნიორები უნდა თანამშრომლობდნენ. თუმცა ჯერ ერთიანი სისტემური მიდგომა მაინც ვერ ჩამოყალიბდა. თითოეულ სუბიექტს თავისი როლი გააჩნია, მაგრამ შედეგი მხოლოდ მაშინაა ეფექტური, როცა მათი თანამშრომლობა და პასუხისმგებლობა თანაბრად განაწილებული და აღიარებულია, რომ კულტურის სფეროს რესურსების მართვა მდგრადი, ინკლუზიური და წარმატებული გახდეს. ეს თანხმობა დღეს, მეტნაკლებად არსებობს, რომელსაც აუცილებლად, ინოვაციური, მდგრადი სტრატეგიების გაფართოება და გამყარება სჭირდება. რაც შეეხება კულტურის რესურსების მართვაში ეკონომიკური ოპტიმიზაციას, ამ სექტორის ფუნქციურ პარადიგმას ცვლის, როცა შემოქმედებით-კულტურული აქტივობა ხარჯვითი ბიუჯეტური სტრუქტურისა და - შემოსავლიან „ეკონომიკურ დრავერად“ იქცევა, რომელიც დამატებით ღირებულებას წარმოქმნის, ტურიზმის ზრდას ხელს უწყობს და გლობალურ კულტურის ბაზარზე ქვეყნის „რბილი ძალის“ პოზიციებს აძლიერებს. და ასევე, კულტურის სფეროს რესურსები მხოლოდ ეროვნული მემკვიდრეობის სტატიკური ელემენტები არ არის, მისი დინამიკური განვითარების აქტივობაა, რომელთა ეფექტიანი მართვა და სექტორთშორისო ინტეგრაცია, ჩვენი ქვეყნისათვის, მდგრადი წინსვლის ერთ-ერთ გადამწყვეტ ფაქტორად უნდა გადაიქცეს.